

sent: « Nullo impedimento prohiberi matrimonium, aut contractum dissolvi, præter primum affinitatis gradum; » idem Lutherus reposuit: « Hoc dixi juxta præceptum Dei, licet Papa aliud ordinet. » Si ergo Lutheri interpretem adhibeamus ipsum Lutherum, cum ipse leges humanas, seu leges hominum de matrimonio redarguit, non leges principum, quas ubique intactas reliquit, sed leges Ecclesiæ pastorum intellexit, quos subsannandi causâ homines, eorumque leges appellabat humanas; quod probè novit facultas theologia Parisiensis, quæ has Lutheri propositiones, I: « Conjunctio viri et mulieris tenet, quocumque modo contra leges hominum contigerit; » II: « Debent sacerdotes omnia matrimonia confirmare, quæ contra ecclesiasticas vel pontificias leges fuerint contracta; » hæc censurâ notavit: « Utraque harum propositionum est falsa, Ecclesiæ potestatis derogativa, et ex damnato Waldensium errore procedens (1). » Sic igitur his constitutis validius adversarios perstringimus: ipsis latentibus, Tridentini Patres in iis canonibus constituendis sibi proposuerunt hæreticorum et præsertim Lutheri errores convellere: atqui Lutherus Ecclesiæ nomine non principes, sed sacros pastores designabat, ut adducta ejus loca declarant; ergo id ipsum Tridentinos Patres intellexisse fatendum est.

177. Ad 3. N. Quatenus enim contractus matrimonium constituit materiam Sacramenti, est omnino spiritualis et inseparabilis à Sacramento, idèquæ juris divini et ecclesiastici. Ita universa tenuit antiquitas, nec nisi seriùs cœpit in conjugis Christianorum separatio induci inter rationem contractus et rationem Sacramenti (2). Hanc distinctionem aulici scriptores mordicus astruxerunt (3), quibus postea se adjecerunt illi Gallicani theologi qui Sacramentum à

(1) Cf. card. Gerdil, *Trattato del Matrimonio*, parte 2, § 1, qui inter cætera observat adversus hoc Launoi commentum, quod scilicet Tridentinum Ecclesiæ nomine significaverit alteram Ecclesiæ personam, nempe principes, sit omnino absurdum etiam ex eo capite, quod concilium nec potuerit omnes principes collectivè, neque distributivè sumptos designare in suis canonibus; non collectivè, alioquin semper requiretur omnium principum consensus ad aliquod impedimentum dirimens sancendum, quod in praxi est impossibile; non distributivè, alioquin principes singuli possent impedimenta dirimentia constituere, et Ecclesiæ nomine quilibet princeps in particulari veniret, quod repugnat. Deberent præterea in Launoi interpretatione excludi ab hac auctoritate sancienti matrimonii impedimenta omnes principes heterodoxi et infideles, alioquin concilium Ecclesiæ nomine significasset etiam ethnicos et hæreticos, quod vel cogitare impium est; his tamen Launoius hanc auctoritatem tribuit. Sequeretur insuper ex Launoiana expositione concilium anathemati subjecisse eos qui dicerent errasse aliquem particularem principem in statuendo quovis impedimento dirimente; quod pariter implicat. Igitur quaquaversus Launoiana Tridentinorum canonum interpretatio spectetur, falsa, violenta ac undique absurda deprehenditur.

(2) De hoc argumento fusius ac datâ operâ agemus in seqq. propositis.

(3) Quotquot initio hujus capitis auctores recensimus à germanâ catholicâ doctrinâ quomodo recedentes circa potestatem statuendi impedimenta, et unum omnes huic distinctioni innituntur.

matrimonio civiliter inito separare nisi sunt (1); ex illis nonnulli adeo sunt progressi, ut non dubitarent affirmare in arbitrio fidelium constitutum esse, sive solum contractum inire, sive præterea Sacramentum conjugii suscipere (2). Sed frustra: dum enim Christus conjugalem conjunctionem viri et mulieris ad originariam divinam institutionem revocavit, et in Ecclesiâ suâ Sacramentum esse voluit, hoc ipso unâ pariter voluit ut fideles gratiâ suâ uterentur, ac proinde non aliter quàm servatis conscientiæ et Ecclesiæ legibus ac præceptis in fœdus nuptiale coalescerent (3). Quare, juxta principia fidei catholica, quodvis legitimum matrimonium Sacramentum sit oportet. Quemadmodum verò quævis ad operandam æternam salutem instituta, divinitusque ordinata media Ecclesiæ essentialia sunt, ita eorumdem mediòrum usus et susceptio nequiquam ab arbitrio ac beneplacito iis uti cupientium pendet (4). Cum verò nulla seculi potestas jus ullum habeat in iis quæ pertinent ad Sacramenta, eorumque administrationem, hinc nullo jure gaudent neque directè neque indirectè in iis quæ intrinseca sunt contractui matrimoniali, prout Sacramentum est, et effectus spirituales producit. Verùm de hoc iterum paulò post.

PROPOSITIO III.—*Recensiti Tridentini canones dogmatici sunt, et fidei regulam constituunt.*

178. Et hæc propositio eadem certitudine gaudet quâ præcedens, ut patet ex dictis, et ex censurâ quam

(1) Cf. Roskowany, op. citat. § 49.

(2) Hanc sententiam astruxit Küstner, de Matrimonio, Lips., 1810, pag. 49.

(3) Cf. Pallavicini, *Istoria del Conc. di Trento*, lib. 22, cap. 8.

(4) Cf. Luc. Ferraris, in *Prompta bibliotheca canon.*, Romæ, 1767, vol. 5, pag. 201; Gerdil, *Trattato del Matrim.*, p. 1, § 5; Devoti, *Institut. canon.*, tom. 2, edit. Venet., 1822, pag. 164. Verùm præstat doctrinam nostram confirmare auctoritate adversariis non suspectâ, nempe tum synodi Pistoriensis, tum ejusdem synodi acerrimi defensoris, episcopi Naulensis. Sic igitur synodus loquitur in deer. de Matrim., § 6: « Che sebbene il contratto non include essenzialmente e di sua natura il Sacramento, non si può inferire, che sia in arbitrio de' fedeli il separarlo. Anzi essendo stato istituito il Sacramento per conferire la grazia necessaria a sostenere il peso conjugale, è chiaro il precetto di riceverlo, e quindi il traslocarlo sarebbe farsi reo di grave colpa. » Cf. *Atti e decreti del concilio diocesano di Pistoia dell' anno 1786*. Alter verò scribit: « Per que' teologi, i quali tengono esser nel matrimonio degli sposi cristiani inseparabile la qualità di Sacramento della Chiesa da quello di umano contratto, la dottrina della suddetta potestà originaria potrà riputarsi come una conseguenza di questa indivisibilità delle due qualità di contratto, e di Sacramento, che riconoscono nel matrimonio. » Cf. *Motivi dell' opposizione fatta dal vescovo di Noli alla pubblicazione della bolla Auctorem Fidei ad calcem op. Riflessioni in difesa di monsig. Scipione Ricci e del suo sinodo di Pistoia sopra la costituzione Auctorem Fidei*, an. 1796, pag. 55. Ex his habemus 1º juxta Christi ordinationem non posse à conjugibus christianis separari Sacramentum à contractu conjugali; 2º huic inseparabilitati inniti originariam potestatem Ecclesiæ in contrahendâ unione sacramentali ex parte conjugum christianorum. Tanta est vis veritatis ut assensum extorqueat etiam ab acerrimis ejus impugnatoribus!

postea subijciemus latâ in prop. 59 synodi Pistoriensis.

179. Sanè illi canones dogmatici sunt ac fidei regulam constituunt, qui editi ab œcumenicâ synodo proponunt sub anathematis pœnâ quid credendum aut docendum sit. Atqui tales sunt recensiti canones editi à Tridentinâ synodo. Ergo.

180. Major porrò propositi argumenti neque ab adversariis nostris in dubium revocari potest, qui contendunt in eo distingui canones qui disciplinæ vocantur à canonibus dogmaticis et doctrinalibus, quod illi præcipiant quid agendum sit aut omittendum, isti proponant quid sit credendum aut docendum.

181. Minor autem evidenter patet: 1º ex ipso canonum tenore, siquidem in utroque canone, 3 nempe et 4 dicitur: Si quis dixerit Ecclesiam non posse, aut Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonii dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anath. sit. Objectum igitur directum horum canonum est potestas Ecclesiæ, ejusque infallibilitas in impedimentis constituendis; nemo verò negabit hic non agi de lege aut præcepto, sed de articulo doctrinæ ab omnibus sub anathematis pœnâ profitendo.

182. Patet 2º ex scopo et declaratione ipsius concilii Tridentini; scopus enim statim deprehenditur ex titulo ipso qui præfixus est session. 24, nempe *Doctrina de Sacramento Matrimonii*, quo apertè ostendit synodus sibi proposuisse doctrinam tradere, non autem nuda præcepta aut leges constituere disciplinæ. Quod magis adhuc constat ex Patrum Tridentinorum declaratione quam canonibus præmiserunt: *Sancta et universalis synodus cupiens occurrere* (impiorum hominum temeritati), insigniores prædictorum schismaticorum hæreses et errores, ne plures ad se trahat perniciose eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos, eorumque errores decernens anathematismos. Quibus præmissis, continuò synodus canones promulgavit in quibus sub anathematis pœnâ errores illorum singillatim proscripsit. Atqui solemnissimum errorum et hæreseon proscriptio definitionem involvit, seu declarationem doctrinæ catholicæ, atque à fidelibus suscipiendæ. Ergo.

183. Patet 3º ex sensu totius Ecclesiæ. Vix enim absoluta est Tridentina synodus, ut omnes doctrinæ in canonibus definitæ tanquàm totidem articuli fidei in universo orbe catholico receptæ fuerint, uti patet ex omnibus synodis provincialibus quæ in variis mundi partibus post Tridentinum sunt celebratæ (1). Quod si interdum aliquæ oppositiones factæ sunt circa concilii Tridentini publicationem, hæc nunquàm attigerunt dogmata à Tridentino in canonibus definita, sed solum ea quæ constituta sunt in decretis de Reformatione. Igitur vel dicendum Ecclesiam universam usque ad Launoium turpiter errasse, vel præfatos canones omnino dogmaticos esse, et fidei regulam constituere (2).

(1) Cf. Nat. Alexandr., diss. 12 in sec. 15 et 16, art. 16.

(2) Cf. Gerdil, *Tratt. del Matrim.*, p. 2, § 5, opp.

184. I. Obj. 1º si falluntur graviter, qui præter dictum anathema Tridentinos canones non ad disciplinam tantum, sed etiam ad fidem pertinere docent; quasi verò canon in disciplinæ causâ editus anathemate muniri non possit. Nescierunt Gregorium juniorem cum quasdam circa matrimonium leges negligi perspiceret, ut illæ diligentius custodirentur quàm antea, in Romano concilio decreta hæc condidisse: *Si quis commatrem spirituales duxerit in conjugio, anathema sit; Si quis consobrinam duxerit in conjugio, anath. sit; quis autem propter denuntiatio anathema duplex, dogma fidei duplex à Gregorio constitutum assereret? Spectandum est inprimis utrum canonis materia fidei dogma ferat. Atqui canonum de quibus est sermo materia nullum fidei dogma præ se fert, ut patet. 2º Præterea ad sinceram hujusmodi canonum vim assequendam præcipuus eorum finis est investigandus; jam verò tota in eo fuit Tridentina synodus ut Lutheri commentum labefactaret, qui nullum humanæ potestati jus tribuebat in matrimonium; hoc igitur unum ad dogma pertinere dicendum est, nempe humanæ potestati jus aliquod in matrimonium esse tribuendum; 3º ea igitur Tridentini verba, *Ecclesiam potuisse ac posse constituere impedimenta matrimonii dirimentia præter propositum sibi finem adjecta dicenda sunt, ac proinde catholicum dogma non præ se fert, prout juxta theologos omnes dogma dum non interrogatus atque incidenter dixit valere Baptismum in nomine Christi administratum. Id ipsum dicatur de nomine Ecclesiæ his canonibus obiter inserto, quod accessorium est proposito illi fini quem Tridentini Patres ob oculos potissimum habuere, definiendi scilicet civilem nuptiarum pactionem humanæ subjacere potestati, quod Lutherus obstinatè negabat. Cum verò exploratum perspectrumque sit apud omnes principale tantum, non verò accessorium, in definitionibus ad fidem pertinere, concludendum est fidei dogma minimè esse, Ecclesiam potuisse aut posse impedimenta dirimentia constituere.**

edit. Rom., tom. 15, pag. 235, seq., necnon tres egregias dissertationes Petri Deodati, quarum prior inscribitur: *Defensio Tridentinorum canonum de Ecclesiæ potestate in dirimentia matrimonii impedimenta adversus Launoium, Tamburinium, Nestium aliosque recentiores, auctore Petro Deodato Neapolitano; Hic-rapoli, 1786. Altera Italico idiomate exarata: Nuova difesa de' canoni 3, 4, della sessione 24 del concilio di Trento scritta da Pietro Diodato Neapolitano contro l'erroneo anonimo libro stampato in Crenona, l'an. 1784, sine loco impress. an. 1788. Tertia pariter Italico idiomate. Terza difesa de' canoni Trentini sugli impedimenti matrimoniali scritta da Pietro Diodato Neapolitano contro gli erronei libricoli stampati di recente in Napoli e divisa in due parti, Megalopoli, 1788. Qui eodem an. epistolam latinam dedit ex Megalopoli, ad anonymum antecessorem Taurin., quâ illustrantur ejus editæ ex typographiâ Soffietti, an. 1788, propositiones de Potestate Ecclesiæ in matrimoniis. Cf. præterea Emmanuel. Marian. D'Isturiaga S. I. *L'avvocato pistoiese citato al tribunale dell' autorità, della buona critica, e della ragione sulla potestà della Chiesa intorno al matrimonio*. Opp. edit. Genuens. 1789 vol. 4.*

185. R. Ad 1. D. Falluntur graviter qui ex solo anathemate concludunt canonem aliquem dogmaticum esse, C.; qui præterea ex subjectâ materiâ, ex scopo et declaratione eorum qui canonem ediderunt, id colligunt, N. Jam verò nos ipsi regulam dedimus ex quâ dignosci possit quando canon anathemate firmatus dogmaticus sit censendus, quando verò disciplinarius, quod scilicet in dogmatico res proponatur credenda, aut docenda, in disciplinari autem res facienda aut omitenda. Ex hac porrò regulâ facilè deprehenditur canones Gregorii junioris, seu II, inter disciplinares esse recensendos, cum non agatur in iis de re credenda, sed de re præstandâ; contra verò ex eadem regulâ constat canones Tridentinos dogmaticos esse, cum in iis agatur de profitendâ existentia potestatis in Ecclesiâ statuendi impedimenta, quâ eadem Ecclesia, ut ostendimus, ab ipsis temporibus apostolicis ad nos usque semper usa est. Hanc porrò negare certè hæreticum est. Juerit ad dictorum confirmationem in medium afferre auctoritatem adversariis nostris minimè suspectam, scilicet Van Espenii, qui, cum nonnulla præmisisset, quæ postea subjiciemus, sic in rem nostram concludit: *« Igitur, filium traditionis insecuta, synodus Tridentina rectè anathema dixit in eum qui dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta dirimentia, vel in iis constituendis errasse (1). »*

186. Ad 2. Resp. 1°: Ergo ex concessione adversariorum scopus Tridentini fuit non disciplinam statuere, sed jus aliquod definire, quod negabat Lutherus.

187. Resp. 2°: D. Ita tamen ut Lutherus, ejusmodi jus negando humanæ potestati, negaret Ecclesiæ ipsi, C.; potestati civili, N. Id abundè constat ex documentis quæ ex Luthero ipso paulò ante retulimus. Sed ut melius Lutheri mens intelligatur, integrum ejus textum, prout legitur in lib. de Captiv. Babylonicâ, placet describere. *Dico, et quod in me est facio, monens, et rogans omnes sacerdotes et fratres, si viderint aliquod impedimentum, in quo Papa potest dispensare, et quod non est in Scripturâ expressum, ut ea matrimonia confirmet, quæ contra ecclesiasticas, tyrannicas vel pontificias leges fuerint contracta... Conjunctio enim viri et mulieris est juris divini, quæ tenet, quocumque modo contra leges hominum contigerit, debentque leges hominum ei cedere... sine ullo scrupulo (2).* Scopus ergo præcipuus Lutheri, quem rectè thesim dixeris, est quòd debeant à sacerdotibus confirmari matrimonia inita contra leges

(1) Cf. Jus ecclesiasticum universum, Lovan., 1700, tom. 1, p. 2, tit. 13, c. 1, § 20, p. 674.

(2) Opp. edit. Jen., 1557, tom. 2, fol. 295, tergo. Incipit autem Lutherus totam hanc declamationem, ibid., fol. 295, recto, his verbis quibus luculentius ostenditur ejus scopus: *« Hactenus de ipso matrimonio. Quid autem dicemus de impiis legibus hominum, quibus hoc vitæ genus divinitus institutum, est irretitum, sursum ac deorsum tractatum? Deus bone, horror est intendere in temeritatem Romanensium tyrannorum, adeò pro libidine suâ dirimentium, rursùm cogentium matrimonia... Verùm gaudeo istis decorosis legibus suam tandem contigisse gloriam. Nempe earum beneficio hodiè Romanenses facti sunt nundinatores... O digna pontificibus nostris negotiatio, etc. Quid clarius?*

ecclesiasticas et pontificias. Quare verò? Quia impedimenta ecclesiastica et pontificia non sunt expressa in sacris Litteris; leges autem humanæ cedere debent legi divinæ, ideòque nullum jus humanæ potestati in matrimonium est tribuendum. Quibus positis, sic rursùm intorquemus adversariorum argumentum in ipsos hoc modo: Ad fidei dogma illud pertinere dicendum est, quod præcipuum veluti sibi finem proposuit synodus, quæ in eo tota fuit, ut Lutheri commentum labefactaret; atqui Lutherus præcipuè ecclesiasticas et pontificias leges conjugia dirimentes repudiabat; ergo Tridentina synodus hoc veluti præcipuum finem sibi proposuit, ut assereret seu definiret Ecclesiæ potestatem condendi hujusmodi leges; et quod consequens est, hanc potestatem seu jus has leges condendi ad fidei dogma pertinere.

188. Ad 3. N. Ut patet ex dictis, ac proinde negativitatem inter canones Tridentinos et responsionem Nicolai I, si tamen authentica, ac non potius, ut plures suspicantur, spuria, vel saltem interpolata illa Nicolai epistola habenda est. Sic neg. postremam partem propositi argumenti desumptam ex nomine Ecclesiæ, quæ omnia ex hactenus disputatis corruunt.

189. II. Obj. 1°: Quæ pertinent ad Sacramenti essentiam, et divinam habent à Christo institutionem, planè distinguenda sunt ab iis quæ sunt tantummodò eidem Sacramento accessoria, atque postea inducta ab Ecclesiâ. Quod enim Sacramento essentiale est, et à Christo institutum, illud certè stabilitate gaudet; quidquid autem ab Ecclesiâ inductum est eadem stabilitate caret, atque totum ad eas leges refertur, quæ disciplinæ nuncupantur. Atqui matrimonii impedimenta tantquam ab Ecclesiâ deinceps constituta propugnantur: ergo illi canones Tridentini ad solam disciplinam referri possunt, eò vel magis quòd ab ejusmodi impedimentis concedantur dispensationes, quæ in fidei dogmatibus locum habere non possunt. 2° Rursus: constare certè non potest quidpiam definitum fuisse à Tridentinis, quod ad dogma pertineat, nisi certò constet in Tridentinis decretis *jus* definitum fuisse, non verò *factum*: atqui utrùm Ecclesia erraverit necne in constituendis matrimonii impedimentis res facti est, minimè verò juris; cum ergo Tridentinum in can. 4 definierit Ecclesiam in impedimentis constituendis non errasse, profectò rem facti declaravit, non verò juris.

190. Resp. Ad 1. D. min. Impedimenta tantquam ab Ecclesiâ deinceps constituta propugnantur, C; ipsa potestas ea constituendi, N. Duo adversarii permiscunt in allato argumento planè inter se distincta, nempe potestatem seu jus, et exercitium seu objectum ejusdem potestatis, seu juris. Potestatem Ecclesiæ definivit concilium Tridentinum de fide esse; et hæc utpote à Christo collata, est essentialis, immutabilis, ipsique Ecclesiæ, ut mox ostendimus, originaria; exercitium autem et objectum potestatis seu juris est disciplinare, mutabile ac dispensationibus obnoxium.

191. Ad 2. D. min. Res facti est cum jure conjuncti ab eoque dependentis, C.; meri facti, N. Ideò enim

ex mente concilii Tridentini non erravit Ecclesia in constituendis matrimonii impedimentis, quia Ecclesia potuit et potest ea constituere; alioquin utique errasset usurpando sibi potestatem quam Christus ei minimè concessit. Satis est canonem legere, ut evanescat difficultas.

192. III. Obj. 1°: Dato etiam canonem 4 Tridentinum dogma fidei continere, non tamen is de dogmate religionis revelatæ, sed de dogmate *juris naturalis* erit accipiendus. Cum enim Ecclesiæ potestas statuendi impedimenta matrimonii beneficio principum obtigerit, atque à tempore concilii Tridentini, secularum aliquot quietâ possessione fuerit firmata, potestas autem concessa aliorum consensu vera sit ac legitima, quâ quisque secundum etiam *juris naturalis* principia licet uti possit, jure quoque Tridentinum contra eos qui hanc ei potestatem abnegabant anathema pronuntiare poterat; quod tamen anathema, si principis, uti justè possunt (cum nulla detur adversus jura *majestatica* præscriptio), potestatem hanc revocârunt, cessante ratione ob quam vibratum est, et ipsum suo carebit effectu (1). 2° Præterea, doctrina canonibus his contenta multos vel in ipso concilio Tridentino nacta est adversarios, qui licet plurimum suffragiis superati cedere debuerint, nihil ex actis concilii luci publicæ nondum expositis erui potest, cum non constet votisne eorum, qui à Spiritu S. positi sunt regere Ecclesiam Dei, an verò illorum, cardinalium non episcoporum, generalium ordinum, abbatumque quævis votum decisivum ex dispositione humanâ seriori concessum est tempore, victi sint. Tum profectò quemadmodum definire non est integrum quâ ex parte vota steterint saniora, ita saltem dubiis de facto hoc nobis esse licebit (2). 3° Saltem res controversa est inter catholicos, neque ab Ecclesiâ hactenus decisa utrùm canon ille dogmaticus sit, item utrùm de divinitus acceptâ auctoritate intelligi debeat necne. Cum igitur agatur de scholæ opinionione, eam quisque pro libitu sequi vel rejicere potest (3). 4° Demùm ex historiâ discimus anathema intentatum eos tantum ferire, qui potestatem constituendi impedimenta dirimentia Ecclesiæ ideò dene-gârunt, ut dogma Sacramenti abolerent quique libertatem matrimonii ineundi sine restrictione à quocumque demùm posita indulgendam esse contenderunt; quam opinionem Lutherus fovit, quâ admissâ, nec ex delegatâ potestate unquam Ecclesia impedimenta statuere potuisset; quique denique Ecclesiam malè usurpatæ potestatis alienæ ream agebant. Qui autem juris publici universalis principiis et antiquissimæ traditioni inherentes hanc potestatem ex principum

beneficio Ecclesiæ obtigisse affirmant, nec dogma Sacramenti abnuunt, nec concessam vel acquisitam potestatem veram esse et legitimam inficiantur; hos proinde non ferit anathema (1). Ergo.

193. R. Ad 1. N. Tota enim adversarii argumentandi ratio nititur principio hæretico, ut sequenti propositione ostendimus, quòd scilicet potestas quâ utitur Ecclesia in constituendis impedimentis, sit ipsi delegata à principibus, non autem propria et originaria sibi à Christo concessa. Hoc autem everso fundamento, ruit ædificium superstructum. Adeò violenta est hæc conclusio, adeò contorta, ut nemini in mentem venire potuerit, qui anticipatis judiciis præoccupatus non sit. Equis unquam sanæ mentis sibi persuadere poterit Tridentinos Patres in canone illo conficiendo voluisse *juris naturalis dogma*, ut loquitur adversarius, ad mentem auctoris definire? Hæc ipsa agendi ratio evidenter ostendit perditæ causæ ejusmodi scriptores patrocinium suscepisse.

194. Ad 2. N. Hæc enim ratione nullum fidei dogma tum à Tridentino tum à conciliis œcumenicis reliquis definitum consistere posset. Omnes hæretici ac Protestantes possent hæc ratione quasvis definitiones eludere adversus proprios errores latas. Actum esset de infallibilitate Ecclesiæ, quæ decreta Tridentini tantquam totidem fidei articulos venerata est. Et his discimus quòd ruant aulici ejusmodi scriptores.

195. Ad 3. N. Tum quia, ut diximus, Ecclesia illos canones tantquam dogmaticos agnovit: tum quia doctrina quæ seculi principibus duntaxat tribuit potestatem originariam ac propriam statuendi impedimenta matrimonii dirimentia à Pio VI in const. *Auctorem fidei* hæreticali est notâ confixa. Quare cum Launojus omnium primus novam suam interpretationem obtrusit, statim ab omnibus verè catholicis impugnatus est, ejusque interpretatio rejecta. Verùm de hoc in sequenti propositione.

196. Ad 4. N. Siquidem hæretici Lutherani et Calvinistæ non ideò negabant Ecclesiam habere potestatem constituendi impedimenta, ut sibi viam sternerent ad negandam veritatem Sacramenti, sed è converso cum negassent Christianorum connubium Sacramentum esse, intulerunt Ecclesiam nullo jure polere in Christianorum conjugia. Sic enim se gessit Lutherus, qui, lib. cit. de Captiv. Babyl., prius constituit Matrimonium non esse Sacramentum, deinde declamat in leges pontificias statuentes impedimenta dirimentia (2); sic pariter se gessit Calvinus, cujus verba retulimus. Hanc propterea ob causam concilium Tridentinum, can. 1, cit. sess. 24, prius fundamen-

(1) Hæc urget Jo. Jos. Pehem Austriacus canonicus in suis Prælectionibus in jus ecclesiast., p. 2, § 458.

(2) Sanè Lutherus, loc. cit., prius insumit duas paginas cum dimidio ut evincat Matrimonium non esse Sacramentum, deinde verò tantquam corollarium colligit nullâ ratione competere Ecclesiæ facultatem statuendi impedimenta. Id apertè constat ex verbis quæ paulò ante ex illo descripsimus: *Hactenus de ipso matrimonio. Quid autem dicemus de impiis legibus hominum?* etc.

(1) Ita Jos. Ant. Petzek, in op. de Potestate Ecclesiæ in statuend. impedim. matrimonii. Friburg. Brisg., 1785, §§ 75, 74.

(2) Ibid., loc. cit., § 101.

(3) Ita professores Lovanienses in suis responsis ad questiones de potestate Ecclesiæ statuendi impedimenta matrimonii dirimentia per Joan. Henric. cardinalem, ad Frankenberg archiepiscopum Mechliniensem et Belgii primatem an. 1789 propositas.

tum, ut ita dicam, fecit definiendo Matrimonium esse Sacramentum, deinde cann. 3 et 4, in eos anathema dixit, qui negant Ecclesiam jus habere statuendi impedimenta, sive admittant sive negent Sacramenti veritatem. Agitur enim de duobus distinctis erroribus quos concilium distinctis anathematibus confixit. Velint proinde nolint hi qui se jactant juris publici universali principis et antiquissimæ traditioni inhaerere, dum negant Ecclesiae potestatem constituendi impedimenta originariam, ut eam transferant in seculi principes, nunquam poterunt se ab anathemate Tridentino subducere (1).

PROPOSITIO IV. — *Præfati Tridentini canones non de adventitiâ ex tacito vel expresso principum consensu, sed de intimâ, originariâ ac propriâ Ecclesiae potestate loquuntur.*

197. Est de fide, ut patet ex constit. dogmaticâ Auctorem fidei, in quâ *Doctrina synodi* (Pistoriensis) asserens ad supremam civilem potestatem duntaxat originariè spectare contractui matrimonii apponere impedimenta hujus generis quæ ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia; quod jus originarium præterea dicitur cum jure dispensandi essentialiter connexum, subjungens supposito assensu, vel conniventia principum, potuisse Ecclesiam justè constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum matrimonii; quasi Ecclesia non semper potuerit, ac possit in Christianorum matrimonii jure proprio impedimenta constituere, quæ matrimonium non solum impediunt, sed et nullum reddunt quoad vinculum, quibus Christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in iisdemque dispensare, damnatur ut canonum 3, 4, 9, 12, sess. 24, conc. Tridentini eversiva, hæretica (prop. 59). Item rogatio synodi ad potestatem civilem, ut è numero impedimentorum tollat cognationem spiritualem, atque illud quod dicitur publicæ honestatis impedimentum, quorum origo reperitur in collectione Justiniani; tum ut restringat impedimentum affinitatis, et cognationis ex quacunque licitâ aut illicitâ conjunctione provenientis ad quartum gradum juxta civilem numerandi rationem per lineam lateralem, et obliquam, ita tamen ut spes nulla relinquatur dispensationis obtinendæ; quatenus civili potestati jus attribuit sive abolendi sive restringendi impedimenta Ecclesiae auctoritate constituta, vel comprobata: item quâ parte supponit Ecclesiam per potestatem civilem spoliari posse jure suo dispensandi super impedimentis ab ipsâ constitutis, vel comprobatis, declaratur ut libertatis ac potestatis Ecclesiae subversiva, Tridentino contraria, hæreticali supra damnato principio profecta (prop. 60) (2).

(1) Cf. Aloys. Cuccagni in tract. del Matrimonio cristiano, qui insertus est in opere periodico *Giornale ecclesiastico di Roma. Supplemento quinto per i mesi di settembre ed ottobre 1791.*

(2) Ex his patet quoddam judicium ferendum sit de eo quod scribit Rehbberger, op. cit., *Manuale del giure canonico Austriaco*, tom. 2 § 159: « Dai principii che su questa materia abbiamo esposti (l. § 780.) nel diritto pubblico, facilmente si deduce a chi competa il diritto di stabilire gli impedimenti del matrimonio. Imperciocchè riguardano essi 0 1. la validità giuridica del contratto matrimoniale, 0 2. qualche sua

198. Et sanè eum de fidei dogmate agatur, ut ostendimus, si jus constituendi impedimenta dirimentia, vel ab iisdem dispensandi, principum esset originarium ac proprium, id constare deberet vel ex verbo Dei scripto, vel ex verbo Dei tradito; vel saltem constare deberet de hoc consensu vel tacito vel expresso à principibus Ecclesiae aliquando dato. Atqui neque ex Scripturâ neque ex traditione constat jus istud esse principum originarium ac proprium; neque ullum monumentum occurrit in totâ antiquitate, quo evincatur præstitum esse hunc consensum Ecclesiae à seculi principibus, ut impedimenta constitueret aut ab iis dispensaret. Ergo.

199. Contra verò eum ex Scripturâ et traditione certum sit matrimoniale contractum à Christo evectum esse ad dignitatem Sacramenti, hoc ipso patet Christum ipsum à principum jure, contractum matrimoniale subtraxisse, atque Ecclesiae potestati sicut cætera Sacramenta moderandum tradidisse.

200. Quare, ut vidimus, Christus apposuit impedimentum ligaminis abrogando polygamiam simultaneam, ac declarando mœchum illum esse qui uxorem ab alio dimissam duxisset; Apostolus damnavit incestum Corinthiis qui duxerat uxorem patris sui; item constituit ut liber esset conjux fidelis cum quo conjux infidelis nollet pacificè vivere, seu absque contumeliâ Creatoris; Ecclesia à temporibus ipsis apostolicis usque ad Constantinum eâ potestate usa est, ut allata documenta ostendunt, quin præsumi possit id eam fecisse ex tacito vel expresso consensu Neronis, Caligulae, vel Domitiani. Quod si tunc temporis Ecclesia jure suo et originario usa est, concipi nequit ipsam jus suum amisisse sub imperatoribus christianis.

201. Huc accedit, quod si ex principum consensu Ecclesia potuisset et posset aliquid circa conjugii impedimenta statuere, debuisset id saltem innui in canonibus Tridentinis, ne generalibus verbis videretur

qualità morale, 0 3. il Sacramento ed i suoi effetti. Quegli impedimenti che rendono il contratto giuridicamente irritato, e sono perciò in senso stretto dirimenti, soggiacciono alla podestà del sommo imperante, e la Chiesa non può stabilirli se non che coll' espresso o tacito consenso dell' imperante, avvegnachè il contratto di matrimonio, avuto riguardo al diritto, prende la sua forza dalla sola podestà civile... Quegli impedimenti finalmente che si riferiscono al Sacramento soltanto, sono soggetti alla podestà ecclesiastica: tuttavia siccome non ostanto essi che sussista valido il contratto civile, così anche riguardo al Sacramento non possono aver forza di dirimere, atteso che secondo l'istituzione di Cristo qualunque contratto matrimoniale legalmente valido, somministra giusta materia di Sacramento, ed alla podestà ecclesiastica non compete il cangiare la materia da Cristo istituita; perciò non sono se non che impediendi, cioè per aver la Chiesa definito quelle cose che si devono osservare per ricevere degnamente il Sacramento, in modo che omettendole il Sacramento illecitamente bensì, ma non per altro invalidamente si riceva. Hæc quidem cancellarius episcopalis Lintiensis, quæ aperte pugnant cum concilii Tridentini dogmaticâ definitione, et hæreticali censurâ notata sunt in allata const. Auctorem fidei.

concilium aliquid statuere quo originarium principum jus maxime laderetur. Aderant concilio legati et oratores principum oculatissimi, et principum jurium defensores acerrimi, qui clamare profectò non destitissent, si quidpiam quod vel minimum laderet suorum dominorum jura videretur, vel à longè fuissent suspecti à concilio constitui. Atqui tamen ex tot legatis et oratoribus nemo unus hiscere est ausus eum à Tridentinis Patribus præfati canones proponerentur. Imò eum Galliarum rex summopere optaret ut nullum declararetur, seu irritum fieret conjugium, quod à filiis familiaribus iniretur contra parentum voluntatem vel absque ipsorum consensu, ad idque obtinendum per oratorem suum enixè rogasset concilium, quod et alii principes præstiterunt, restitit concilium, imò contrarium declaravit esse tenendum sub anathematis pœnâ (1), contra verò novum constituit impedimentum dirimens clandestina conjugia. Jam verò in adversariorum hypothesi satius fuisset Galliarum regi uti jure suo; evidens igitur est adversariorum sententiam novum esse inventum atque ad id temporis planè inauditum, quod nec suspicatus est ipse Lutherus, qui alioquin certè hortatus principes fuisset ut datum assensum revocarent, quo juxta ipsum, ecclesiastica, tyrannica, pontificia potestas adeò abusa erat.

202. Nec prætereundum silentio est, quod si Ecclesia potestatem suam reverà à principibus fuisset mutuata, eam sibi nullatenus dogmaticâ sanctione vindicasset, cum ejusmodi concessio sit factum merè humanum, nec propterea obiectum dogmaticæ definitionis, prout observavit archiepiscopus Mechliniensis et Belgii primas card. de Franckenberg, qui præterea adjicit potestatem hanc Ecclesiae esse omninò necessariam, cum aliàs pro munere suo sufficienter

curare non posset ut unio conjugalis, ad Sacramenti dignitatem evecta, cum honore ac debita decentiâ à fidelibus dignè tractaretur; nec prætermittit quod in oppositâ sententiâ facile contingere posset, ut dogmatica Ecclesiae definitio falsa foret, ex. gr., sub infidelium dominatione, item casu quo principes concessam à se potestatem revocarent (1).

203. Quare vel ipse Van Espen scribere non dubitavit: « Constat jam à pluribus seculis Ecclesiam, et quidem privatè et cum exclusione principum secularium impedimenta dirimentia inter Catholicos ordinasse, eaque pro temporum et locorum circumstantiis nunquam extendisse vel limitasse, aut etiam relaxasse: ac per consequens negari non potest quin Ecclesia hæc potestate à primis seculis pacificè usa fuerit (2). » Deinde allegat tractatum Gerbesii in quo ostenditur « hanc auctoritatem non accepisse Ecclesiam à principibus secularibus, sed à Christo, eamque jure proprio à primis seculis usque ad hæc tempora semper hæc auctoritate usam esse. » Demum concludit verbis superius relatis: « Igitur filium traditionis insecuta synodus, rectè anathema dixit in eum, » etc.

204. Sive igitur argumenta negativa spectemus, sive positiva ex naturâ rei, ex factis Christi et apostolorum, ex perpetuâ Ecclesiae praxi, ex principum agendi ratione, ex veritate Tridentinæ definitionis, ex confessione demum infensissimorum Ecclesiae Romanæ adversariorum deductâ, constat, quod evincere proposuimus, præfatos scilicet canones Tridentinos non de adventitiâ ex tacito vel expresso principum consensu, sed de intimâ, originariâ ac propriâ Ecclesiae potestate loqui, prout à Pio VI definitum est (3).

(1) Ita immortalis jurium ecclesiasticorum in Belgio propugnator card. de Franckenberg in suo *Judicio doctrinali super doctrinâ professorum seminariorum generalis Lovan.*, die 26 jul. 1789. Hoc porrò archiepiscopi Mechliniensis judicium non solum ipsa facultas sacra Lovaniensis, verum etiam episcopi Belgii Antuerpiensis, Gandavensis, Brugensis, Iprensis, Ruremondensis, necnon archiepiscopus Cameracensis, episc. Atrebatensis aliique passim certatim amplexi sunt, imò summus Ecclesiae pontifex Pius VI apostolica auctoritate confirmavit, simulque zelum archiepiscopi promeritis laudibus extulit litteris ad eum datis 24 martii 1790.

(2) Loc. cit., § 17.

(3) Merito propterea cl. Binterim in op. *über Ehe und Ehescheidung*; seu de Matrimonio et Divortio, Düsseldorf, 1819, pag. 25, expositionem adversariorum can. 4 conc. Tridentini de delegatâ potestate Ecclesiae pronuntiavit esse *formalem satyram* adversus Ecclesiae jurisdictionem. Sic enim scribit: « Ego illam (expositionem nimirum quod synodus Tridentina, can. 4, de delegatâ jurisdictione tantum loquatur) veram adversus ecclesiasticam potestatem satyram appello, nec satis concipere queo quonam pacto tot, licet docti, ætatis nostræ canonistæ sese contra Ecclesiae decisionem valeant tueri. Nam Ecclesia in suis œcumenicis conciliis nunquam certè de eâ potestate declarandâ vel constabiliendâ sollicita fuit, quam ex principum favore accepit, sed de illâ tantum quæ à divino ejus fundatore tradita ipsi fuit atque commissâ. Ac prior quidem potestas ad historiam pertinet, posterior ecclesiasticas decisiones complectitur. Nullum porrò exemplum invenio, quo Ecclesia aliquid sub anathemate definiverit, quod ex principum favore derivaret. »

(1) Cf. card. Pallavicini in Hist. conc. Trid., lib. 22, cap. 1, § 16, ubi refert legatos Gallos duo solemnî petitione regis nomine postulasse à concilio, tum ut dirimerentur conjugia clandestina, tum etiam ut irrita fierent conjugia filiorum familiaribus iuncta absque parentum consensu. Verum cum agatur de re tanti momenti, ex quâ luculentissimè evincitur principes tunc temporis pro certo habuisse soli Ecclesiae jus competere statuendi impedimenta dirimentia, operæ pretium censeo integrum textum exhibere. « Pertanto gli ambasciatori francesi, scribit ipse, nel cui regno per avventura il disordine (conjugiorum clandestinorum) riusciva più frequente, e più pernizioso, il giorno ventesimoquarto di luglio fecero una solenne richiesta al concilio in nome del re; che tali matrimoni per l'avvenire s'annullassero; rinnovandosi l'antiche solennità delle nozze. E se alle volte per gran cagione paresse il far altrimenti, almeno i matrimoni non s'avessero per legittimi qualora non v'intervenisse la presenza del sacerdote e di tre o più testimoni; e che insieme s'annullassero i maritaggi contratti da' figliuoli di famiglia senza il consenso de' genitori, come per lo più e dannosi e disconvenevoli alle famiglie, e materia d'odio più che d'amore tra i consorti: ma per rimediare allo stato de' figliuoli, si prescriveva un termine d'anni oltre al quale se'l figliuolo dal padre non fosse accoppiato in matrimonio, gli divenisse lecito l'eleggersi compagnia per se stesso. » Jam verò ex his postulacionibus altera à Tridentino probata fuit, altera autem rejecta. In utroque casu Ecclesia jure suo usa est.